

Ta'lim-Tarbiyaning Zamonaviy Yondashuvlari

Ho'jamberdiyeva Fotima Ne'matovna¹

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy pedagogikaning asosiy tamoyillari va yondashuvlari yoritilgan. Unda ta'lim jarayonini innovatsion metodikalar orqali faollashtirish, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning ahamiyati va ta'lim-tarbiyaning birgalikda amalga oshirilishi kabi masalalar ko'rib chiqilgan. Pedagogik faoliyatda axborot-kommunikatsion texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishning ahamiyati ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: pedagogika, zamonaviy ta'lim, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ta'lim-tarbiya integratsiyasi, vatanparvarlik tarbiyasi, innovatsion yondashuvlar, o'quv jarayoni, differensial yondashuv.

Pedagogika zamonaviy jamiyatning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda ta'lim jarayonining yangi talablari o'qituvchilardan innovatsion yondashuvlarni qo'llashni talab etmoqda. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, axborot-kommunikatsion texnologiyalarni qo'llash va ta'lim-tarbiya integratsiyasi bugungi kunda zamonaviy pedagogikaning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ta'limda zamonaviy yondashuvlarning zarurati bugungi tezkor rivojlanayotgan dunyoda ta'lim jarayoni nafaqat bilim olishni, balki shaxsiy ko'nikmalarni rivojlantirishni ham o'z ichiga olishi kerak. Globalizatsiya va texnologiyalar jadal rivojlanayotgan bir paytda, o'quvchilarni dunyoqarashi keng, ijodiy va tanqidiy fikrlay oladigan, mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirish ta'lim tizimining asosiy maqsadlaridan biridir. Zamonaviy pedagogika faqat an'anaviy darslar bilan cheklanib qolmay, ta'lim mazmunini turli xil interfaol usullar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar va shaxsga yo'naltirilgan metodlar orqali boyitishni nazarda tutadi. Shu bilan birga, ta'limda milliy va umuminsoniy qadriyatlarini uyg'unlashtirish ham katta ahamiyat kasb etadi.

Ma'lumot o'rnida aytib o'tish joizki, pedagogika nazariyasi bugungi kunda o'z oldiga ikkita asosiy vazifani qo'yadi:

- O'quvchilarda nazariy bilimlarni mustahkamlash bilan birga ularning amaliy qo'llanishi imkoniyatlarini shakllantirish.
- Tarbiya jarayonida insonparvarlik, ijtimoiy mas'uliyat va ekologik ongni rivojlantirish orqali barkamol avlodni tarbiyalash.

Pedagogikaning zamonaviy yondashuvlari o'quv jarayonida faqat ma'lumotni yetkazish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari va ehtiyojlariga moslashgan holda ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishni ko'zda tutadi. Bu esa ta'lim-tarbiya jarayonini yangi bosqichga olib chiqadi.

1. Innovatsion metodikalar: Zamonaviy ta'limning asosi Interaktiv metodlarning ahamiyati

Interaktiv usullar o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va bilim olish jarayonini faollashtiradi. Loyiha asosida o'qitish, guruhli ishlash va rolli o'yinlar o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshiradi. Masalan, loyiha asosidagi yondashuv o'quvchilarning muammoni tahlil qilish va yechim topish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bundan tashqari, zamonaviy ta'lim jarayonida AKT muhim o'rin tutadi. Masofaviy ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar va interaktiv dasturlar orqali

¹ Andijon davlat pedagogika instituti Boshlangich ta'lim kafedrasida o'qituvchisi

² Karimova, G. (2020). Axborot texnologiyalari va ta'lim. Toshkent: Ilm ziyo nashriyoti.

o'quvchilar murakkab mavzularni oson tushunishlari mumkin. Bu nafaqat bilim olish jarayonini yengillashtiradi, balki ularni mustaqil izlanishga undaydi .

2. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv: Individual ehtiyojlarni hisobga olish

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchilarning qobiliyatlari va ehtiyojlariga asoslanadi. Ushbu yondashuvda har bir o'quvchi alohida shaxs sifatida ko'riladi, va unga mos tarzda ta'lim jarayoni tashkil qilinadi.

Differensial yondashuv

O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil qilish samaradorlikni oshiradi. Masalan, yuqori iqtidorli o'quvchilar uchun murakkab vazifalar berish, o'rganishda qiynalayotganlar uchun esa qo'shimcha yordam ko'rsatish ularning o'zlashtirish darajasini oshiradi. Eng asosiysi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchilar qiziqishlarini aniqlash va rivojlantirishga qaratilgan. Masalan, texnikaga qiziqqan o'quvchilarga robototexnika darslarini tashkil qilish, san'atga qiziqqanlarga esa ijodiy to'garaklar yaratish orqali ularning potensialini oshirish mumkin.

3. Ta'lim va tarbiya integratsiyasi: Bilim va qadriyatlar uyg'unligi

Vatanparvarlik tarbiyasi

³O'quv jarayonida milliy qadriyatlarni targ'ib qilish va vatanparvarlik ruhini shakllantirish muhimdir. Masalan, tarix va adabiyot darslarida milliy merosni o'rganish, qahramonlar hayotidan namunalarni keltirish orqali bu maqsadga erishish mumkin .

Insonparvarlik va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish

O'quvchilarning axloqiy tarbiyasiga ta'lim jarayonida alohida e'tibor qaratilishi kerak. Masalan, ekologiya va ijtimoiy tenglik mavzularini muhokama qilish orqali o'quvchilarning mas'uliyat hissini shakllantirish mumkin.

Misollar orqali tushuntirish ham ancha samarali usul hisoblanadi.

Masalan, matematika o'qitishda "GeoGebra" kabi interaktiv dasturlar yordamida grafiklarni chizish va tahlil qilish imkoniyati mavjud. Bu o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi va amaliyotga asoslangan o'rganishni ta'minlaydi. Shu kabi texnologiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilar nafaqat bilimlarni yetkazadi, balki o'quvchilarning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga mos ko'nikmalarni rivojlantiradi.

4. Integrativ yondashuv: Fanlararo uyg'unlik

Turli fanlarni uyg'unlashtirish

Integrativ yondashuv zamonaviy ta'limning ajralmas qismi hisoblanadi. Bu metodning asosiy maqsadi turli fanlar o'rtasida bog'liqlikni yaratish va o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirishdir.

- Masalan, biologiya va ekologiya fanlari darsida o'quvchilarni atrof-muhitni muhofaza qilish masalalariga jalb qilish orqali ularda ekologik madaniyat shakllantiriladi.
- Fizika va texnologiyalarni uyg'unlashtirish orqali texnik ko'nikmalarni rivojlantirish mumkin.

Yana shuni ta'kidlab o'tish kerakki, fanlararo yondashuvda tadqiqot ishlari alohida ahamiyatga ega. Masalan, o'quvchilar guruhlarda ishlash orqali turli fanlar bo'yicha o'z bilimlarini amalda sinab ko'rishadi. Bu nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki jamoaviy ish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Xulosa qilib shuni aytib o'tish mumkinki, zamonaviy pedagogika o'quvchilarni ijodiy va ijtimoiy mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalashga yo'naltirilgan. Innovatsion metodlar, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va ta'lim-tarbiya integratsiyasi orqali ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsiy rivojlanishga xizmat qiluvchi tizimga aylanadi.

³ Qodirov, H. (2018). Tarbiya nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova, G. (2020). Axborot texnologiyalari va ta'lim. Toshkent: Ilm ziyo nashriyoti.
2. Qodirov, H. (2018). Tarbiya nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
3. Abdullayeva, N. (2019). Pedagogik innovatsiyalar va metodlar. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.
4. Musurmonova, R. (2021). Zamonaviy o'qituvchining kompetentsiyalari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
5. Mahmudov, Z. (2020). Interaktiv o'qitish metodlari. Samarqand: Ilm o'chog'i.
6. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan Publishing Co.
8. UNESCO. (2021). *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*. Paris: UNESCO Publishing.
9. Nematov, S. (2022). "Innovatsion texnologiyalarni qo'llashning ta'limga ta'siri." *O'zbekiston pedagogika jurnali*, 3(45), 15-22.
10. Hasanov, U. (2020). *Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tizimi*. Toshkent: Yangi asr avlodi.

